

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. Биянка Любчова Торньова, дп
Заместник-декан на Факултет по общественно здраве,
Медицински университет - Пловдив
на дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

Професионално направление: 7.4. Обществено здраве

Докторска програма: „Управление на здравните грижи“

Автор: Теодора Станева Радева

Форма на докторантура: редовна

Катедра: „Здравни грижи“ на филиал Сливен при МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – гр. Варна

Тема: „Сестрински грижи при зависими пациенти с психическа коморбидност“

Научни ръководители: проф. д-р Христо Кожухаров, дм и проф. Елена Желева, дп

Рецензията е изготвена на основание на Заповед № Р-109-197/16.03.2023г. на Ректора на МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – гр. Варна за определяне членовете на научно жури по процедурата.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Теодора Станева Радева е зачислена в редовна форма на докторантура към катедра „Здравни грижи“ на Филиал Сливен при МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – гр. Варна със заповед № Р-109-33/31.01.2020г. на Ректора на МУ-Варна. В изпълнение на ректорска заповед № Р-109-461/03.11.2021 г. на 11.12.2021 полага успешно изпит за докторантски минимум. На основание решение на АС със заповед № Р-109-197/16.03.2023г. е отчислена с право на защита.

Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител, свързани и доказващи процесуалната валидност на процедурата са подготвени прецизно и старателно. Те напълно съответстват на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет- Варна.

Комплектът материали включва следните документи:

- заявление до Ректора на МУ-Варна;
- автобиография;
- копие на дипломи за завършена ОКС „магистър“ и призната специалност;
- заповед за зачисляване;
- заповед за отчисляване с право на защита;
- протокол от докторантски минимум;

- декларация за достоверност;
- декларация за оригиналност;
- доказателство за регистрация на научен профил в Google Scholar;
- списък и копия на публикациите, свързани с темата на дисертационния труд.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Теодора Станева Радева придобива висше образование на ОКС „специалист“ с професионална квалификация „медицинска сестра“ в Медицински колеж - Шумен през 1998г..

През 2001г. се дипломира в ШУ „Епископ Константин Преславски“ по специалност „Социална педагогика“ с ОКС „бакалавър“. Завършва магистърска програма през 2010 г. по специалност „Управление на здравните грижи“ в Медицински Университет – Варна.

Професионалната си дейност започва през 1999 г. като медицинска сестра в ДВГР – с. Черни връх, където работи до 2007г.. От 2007 г. до 2015 г. работи като старша медицинска сестра в Първа психиатрична клиника – мъжко отделение, а от 2015 г. до 2016 г. в женско отделение на Втора психиатрична клиника. От 2019 г. до момента заема длъжността старша медицинска сестра на Втора психиатрична клиника в УМБАЛ „Света Марина“ – ЕАД – гр. Варна.

Докторант Теодора Радева полага усилия за професионалното си усъвършенстване и непрекъснато надгражда своите знания и умения. Доказателство за това е придобиването на специалност по „Психиатрични здравни грижи“ в МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – гр. Варна през 2020 г.. и активното ѝ участие в клинични проучвания.

Участва в проект „Студентски практики-Фаза 1“ на МОН като ментор за обучаваща организация на УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД Варна. Член е на Българската психиатрична асоциация и Българското научно дружество по обществено здраве.

Освен майчиния си език, владее руски език (ниво С) и английски език (ниво В2).

3. Актуалност на темата на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е посветен на значим проблем в съвременното здравеопазване, свързан с оптимизиране на сестринските грижи при зависими пациенти с психическа коморбидност, които са предизвикателство за психиатричното сестринство.

Психичното здраве е не просто отсъствие на психично заболяване, а емоционално благосъстояние, качество на възприятие за живота и начин на живот. Доброто психично здраве е основата за пълноценен и продуктивен живот. Неговата значимост нараства в глобален мащаб. Проблемите, свързани с психичното здраве имат медицински, социални и финансови измерения. Пациентите със зависимост са изложени на по-голям риск от психично разстройство, отколкото останалата част от населението. Те се нуждаят от лечение, грижи и стабилизиране не на едно, а най-малко на две нарушения, които са взаимно свързани. Интердисциплинарните

психиатрични сестринските грижи за тези пациенти имат ключово значение, а това доказва значимостта на разработения дисертационен труд.

Проведеното изследване е основа за усъвършенстване на сестринските грижи и преоценка на ролята на психиатричната медицинска сестра, която все още не е ясно дефинирана, въпреки че има специализации и програми за обучение на психиатрични медицински сестри.

4. Общо описание и характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е изложен на 126 стандартни страници и е онагледен с 15 фигури, 58 таблици и 7 приложения. В структурно отношение дисертацията е композирана от въведение, четири глави, включително изводи, препоръки, приноси, библиография и приложения.

Във въведението се обосновава актуалността на темата и се очертава проблематиката, която ще се анализира.

Литературният обзор /Първа глава, 8-40 стр./ е логично структуриран и отразява научните търсения и професионален опит на докторантката. В тази глава е направен целесъобразен и обстоен преглед на историята на психиатрията и отношението към психичното здраве от древността до наши дни. Задълбочено и изчерпателно е направен теоретичен анализ на организацията на психиатричната помощ у нас и в някои европейски страни, както и на ролята и функциите на медицинската сестра при опазване на психичното здраве. Изведени са основните проблеми и тенденции с цел подобряване качеството и ефективността на психиатричните здравните грижи.

Подробно е анализирана същността и значението на понятията „зависимост“ и „психическата коморбидност“ и техните измерения при различни психични разстройства. Вторият акцент в теоретичното изследване е поставен върху сестринския процес в психиатричните здравни грижи и специфичните характеристики на психиатричните здравни грижи при зависими пациенти с психическа коморбидност. В аналитичен план се обсъждат професионалното поведение, умение и компетенции на психиатричната медицинска сестра, както и етичните и правни аспекти на психиатричните здравни грижи. Като трети акцент е представено действащото законодателство при зависими пациенти с психическа коморбидност. Литературният обзор завършва с обобщение, което потвърждава актуалността и значимостта на дисертационния труд.

Теодора Радева е проучила авторитетни източници, свързани с разглежданата проблематика. Те са цитирани обективно и коректно. Теоретичните ѝ разсъждения са следствие от проучване на 187 литературни източника, от които 40 на кирилица, 129 на латиница и 18 интернет-ресурса, като половината от литературните източници са от последните 10 години.

Втора глава на дисертацията „Цел, задачи, материали и методи“ /41-49 стр./ е посветена на дизайна и методиката на проучването. В логически план, подчинен на теоретичното проучване, се разработва експерименталната програма на

докторанта. Представени са целта, задачите, работни хипотези, предмет и обект на изследване и организацията на проучването.

Целта на труда е да се проучи и анализира организацията на психиатричните здравните грижи при зависими пациенти с психическа коморбидност в болнична и извън болнична среда и да се определят възможностите за оптимизирането им.

За изпълнението на поставената цел са формулирани шест задачи, адекватни на целта и обхващащи всички аспекти на дисертационния труд.

По отношение на методиката на изследването докторант Теодора Радева е съчетала няколко основни метода за изследване, релевантни на поставените за решаване цел и задачи – документален, анкетен и математико-статистически методи. Подробно са описани етапите и времето на проучването. Коректно са представени математико-статистическите методи за обработка и анализ на събраните данни.

Приложени са анкетни карти за провеждане на проучването на шест групи респонденти и самооценъчен въпросник за съзависимост на (В.Ткачева), приложен при близки и съжителстващи лица на зависими пациенти с психическа коморбидност.

Проведено е собствено проучване, като са обхванати общо 294 респонденти, разпределени както следва: 44 медицински сестри и 14 работещи в мултидисциплинарен екип в психиатрични клиники; зависими пациенти с психическа коморбидност -68; съзависими - близки от семейната среда на пациента-68; студенти от специалност „Медицинска сестра” III курс и IV курс и специалност „Акушерка“ IV курс от всички филиали на МУ - Варна -100; пациенти с релапс в период от 1 до 3 месеца след дехоспитализация- 38.

Събраната информация е достатъчна по обем, за да се получат надеждни резултати. Избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

Третата глава е посветена на резултатите и обсъждането им и е в размер от 32 страници. Тя представлява същността на дисертационния труд и представя резултатите от проведеното изследване. Успоредно с представянето на резултатите от експерименталната програма се извършва обективно отчитане на мненията на участващите в изследването респонденти, но липсва задълбоченост, за да се разгърне по-добре техния многоаспектен количествен и качествен анализ.

Добро впечатление оставя онагледяването на резултатите след статистическата обработка на събраните данни. Това прави анализът и интерпретацията на резултатите по-достъпни и съпоставими с аналогични проучвания.

Четвъртата глава включва изводи, препоръки и приноси. Дисертационният труд завършва с формулиране на **изводи**, които са естествено заключение от направеното проучване, получените резултати и тяхната интерпретация. Най-същественият извод е, че съществува дисбаланс между отделните професионалисти в институциите, осъществяващи психиатрична помощ - медицински сестри, лекари, психолози, социални работници, които сформират мултидисциплинарния екип,

необходим за качествени здравни грижи. Психиатричните заведения са непривлекателно място за работа на медицинските сестри, поради лоши трудови условия, ниско заплащане и високо емоционално натоварване. Проблем е и застаряването на медицинския персонал в психиатричните отделения.

Това налага изискването, да се положат усилия за привличане и мотивиране на млади кадри в психиатричните заведения.

5. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката.

Формулираните от докторант Радева приноси са обективно изведени /в релацията цел и задачи на изследването – хипотези – проведено проучване – резултати/ и защитими в контекста на анализа на проведеното проучване.

Приносите са както с теоретичен, така и с практико-приложен характер. Посъществените от тях са:

- Направено е задълбочено проучване на действащата организация на психиатричната помощ в България и са изведени основните проблеми и тенденции за развитие на психиатричните сестрински грижи.
- Създаден е и функционира кръжок по „Въведение в психиатрични сестрински грижи“ за студенти от специалност „медицинска сестра“.
- Проведено е проучване на спецификата на сестринските грижи при зависими пациенти с психиатрична коморбидност и са изведени приоритети за тяхното развитие и усъвършенстване.
- Обоснована е необходимостта от създаване на психиатрична сестринска практика за подпомагане на зависими пациенти с психическа коморбидност.

Отправените препоръки в края на дисертационния труд са уместни и навремени.

6. Публикации по темата на дисертационния труд

Представени са две пълнотекстови публикации във връзка с дисертационния труд и едно участие в научен форум. В публикациите докторант Радева е единствен автор. Те отразяват същността на дисертационното изследване.

7. Автореферат

Съдържанието и качеството на автореферата към дисертационния труд /в обем от 44 страници/ следват структурата и отразяват целите, задачите, използваните методи, постигнатите резултати, изводите и научните приноси на дисертацията. Заключение ми е, че авторефератът отговаря на всички стандартни изисквания за синтезирано и адекватно представяне на първичния документ, научния текст, както и обективно отразяване на съдържанието на дисертационното изследване. Спазени са научните и технически изисквания по съответните национални и вътрешни правилници за съдържанието на автореферат.

Критични забележки и препоръки към проведеното изследване и комплект материали нямам.

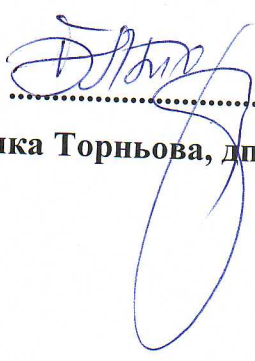
ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд показва, че Теодора Радева притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Управление на здравните грижи“, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Изтъкнатите в рецензията достойнства и качества на дисертационния труд са основание да дам своя **положителен вот** и да предложа на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „Доктор“ на **Теодора Станева Радева по научна специалност „Управление на здравните грижи“** в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4 Обществено здраве.

20.04. 2023 г.

гр. Пловдив

Изготвил рецензията:

/проф. Биянка Торньова, дп/